

Het belang van stadsbomen voor de kwaliteit van leven

Aanbevelingen voor een goed en verantwoord bomenbeleid

Bomen en ander groen waren nooit eerder zó belangrijk voor onze stad als nu. De verwachte bevolkingstoename maakt het noodzakelijk dat de groenvoorziening in Den Haag prominent op iedere politieke agenda staat, net als de noodzaak om maatregelen te nemen tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Instandhouding en uitbreiding van het boombestand is voor Den Haag een kosteneffectieve manier om fijn stof en andere vormen van luchtverontreiniging weg te vangen en daarmee de lucht gezonder te maken. Daarnaast hebben Haagse bomen (zowel straat- en parkbomen, bomen in het bos als particuliere bomen) een positieve invloed op het microklimaat. Ze matigen extreme weersinvloeden, zoals extreem hoge temperaturen, en zeer sterke windkracht. Daarmee leveren ze tevens een bijdrage leveren aan een lagere energierekening. Bomen hebben, tot slot, ook nog andere baten: ze leveren zuurstof, slaan CO₂ op en verbeteren de waterhuishouding.

Haagse bomen leveren een bijdrage aan de volgende 4 speerpunten:

1. Het temperen van de gevolgen van **klimaatverandering** in de stad, zoals de hitte-eilanden, wind- en wateroverlast;
2. Een gezonder **leefklimaat**: zoals betere luchtkwaliteit;
3. Een aantrekkelijker **woon-, vestigingsklimaat** voor bedrijven en een attractief **bezoekersklimaat** voor toeristen door verfraaiing van straat- en stadsbeeld, natuurhistorische en cultuurhistorische waarden. Rust in grote groengebieden blijft gewaarborgd;
4. Meer stedelijke **biodiversiteit** door verhogen van natuurwaarden.

Om ervoor te zorgen dat het Haagse boombestand deze bijdragen ook in de toekomst kan blijven leveren zijn een goed afgewogen bomenbeleid, -beheer en inrichting noodzakelijk.

In ieder geval dient de kwantitatieve en kwalitatieve achteruitgang van het Haagse boombestand onmiddellijk een halt te worden toegevoerd. Daarnaast is het van belang om prioriteit te geven aan het verbeteren van de kwaliteit van het huidige boombestand.

Wat er moet gebeuren om de achteruitgang te stoppen en de kwaliteit van het huidige boombestand te verbeteren:

- Streef ernaar dat bomen in de stad **gemiddeld 100 jaar oud** worden door het creëren van meer natuurlijke omstandigheden. Bomen worden nu gemiddeld 30 á 40 jaar. Dat is mogelijk door naast het regulier onderhoud te zorgen voor standplaatsverbetering. Dit betekent voldoende ruimte maken voor wortels en jaarlijks voeding toedienen. Bovengronds moet er ruimte zijn voor de boomkroon. Op maaiveldniveau kan men de boomspiegels met elkaar verbinden in een groenstrook.
- **Hertel het aantal straat-, plein-, plantsoen- en parkbomen.** Publiceer jaarlijks het aantal bomen opdat ieder een goed beeld heeft van het aantal. Particuliere bomen en bomen in de bossen laten we in dit verband buiten beschouwing.

- **Scherp het afwegingskader aan** voor verlening van een kapvergunning, ook voor bomen in particuliere tuinen en op bedrijventerreinen. Bij vergunningverlening moet de (publieke) waarde van bomen zwaarder gaan wegen.
- **Stel kaders op voor de zgn. 'dubbele doelstelling'** (eventueel meervoudige doelstellingen) om de doelen te bereiken.
- **Betere boom-/groenbescherming** via voorschriften in bestemmingsplannen. Bijvoorbeeld gebouwen naast grote groengebieden mogen niet hoger worden dan boomhoogte/duinhoogte.
- Maak een **Bomen Effect Analyse (BEA)** bij bouwprojecten en infrastructurele werken, inclusief het asfalteren van fietspaden. Een BEA beschrijft de effecten van het plan op bomen en helpt bij het zoeken naar alternatieve mogelijkheden.
- Leg de **bestaande kwaliteit van flora en fauna** vast bij deze projecten voorafgaande aan de plannen.
- Hanteer bij herplant het uitgangspunt om het **kroonvolume minimaal te behouden. Verhoog de herplantplicht** van 1:1 (voor 1 volwassen boom komt 1 jonge boom terug) naar 1:2 (2 jonge bomen terug) of 1:3 (3 jonge bomen terug), afhankelijk van de leeftijd/grootte van de kroon van de gerooide boom.
- Herplant een boom met een **stamomtrek van minimaal 30/35 cm**. Nu is de maat: 18/20 cm.
- **Herplant eerst komende 4 jaar met 22.500 bomen, vanwege regulier onderhoud.** Zo wordt in gelopen op de achterstand van het kroonvolume en ecosysteemdiensten. Jaarlijks worden bij regulier onderhoud ca 1.500 bomen gerooid vanwege ziekte en ouderdom (RIS296743). In een periode van 15 jaar gaat het om 22.500 bomen, wat ca 20 % is van het boombestand is. Bomen ontwikkelen zich in die 15 jaar tot halfwas, ze bieden dan ongeveer de helft van hun capaciteit van ecosysteemdiensten (opvangen van CO₂, verdampen van water met verkoelend effect) ten opzichte van volwassen bomen (ouder dan 40 jaar), zie figuur 1. Dat wil zeggen dat Den Haag een grote achterstand heeft in de ecosysteemdiensten van bomen.
- **Herplant eerstkomende 4 jaar vanwege projecten.** Op eenzelfde wijze dient ook ingelopen te worden op achterstallige herplant van bomen bij projecten. Het gaat in 2016 om ca 4.000 gerooide bomen.
- Begin met herplanten in **versteende wijken**

Vanwege de klimaatverandering, het grotere aantal bewoners en gewenste leefbaarheid zijn aanvullende maatregelen nodig.

Een voortvarende aanpak is nodig omdat bomen pas 40 jaar na aanplant voldoende kroonvolume hebben om optimaal te kunnen functioneren. Zoals verlagen van de temperatuur tot aangename en gezondere omstandigheden in de nu reeds aanwezige hitte-eilanden. Bomen verbeteren de huidige luchtkwaliteit zodat Den Haag overall aan de normen voldoet en ze zullen wateroverlast beperken.

Om deze optimale ecosysteemdiensten van bomen te bereiken is per locatie en gewenst doel een juiste soortkeuze van belang. Zie figuur 2.

- **Het aantal bomen houdt gelijke tred met het aantal bewoners**, om de leefbaarheid te verbeteren. Het aantal bewoners in Den Haag bedraagt nu 520.000 en het aantal straatbomen bedraagt 116.500. Naar verwachting zal in 2050 het aantal bewoners zijn toegenomen tot 580.000. Het aantal bomen zal met 16.500 moeten toenemen tot 133.000.
- **Ruimte nodig voor 39.000 bomen.** In de ruimte, die als gevolg van ontharden ontstaat, komen 22.500 (inlopen achterstand kroonvolume) en 16.500 (meer ecosysteemdiensten vanwege meer bewoners) extra bomen te staan.
- Waar halen we de ruimte vandaan? **Substantieel ontharden in de openbare ruimte!** In het licht van de voornemens uit het klimaatpact om milieuvriendelijke vormen van vervoer meer prioriteit te geven leent de infrastructuur zich hier het beste voor, in samenhang met flankerende maatregelen (zoals uitbreiding OV, verbetering fietsmogelijkheden e.d.). Voorbeelden zijn: Machiel Vrijenhoeklaan, overkluizing Telderstracé en Utrechtse Baan.
- **Actie Steenbreek:** Tegel eruit boom (of struik) erin: Stimuleren van aanleg en instandhouding van groene tuinen en bedrijventerreinen.

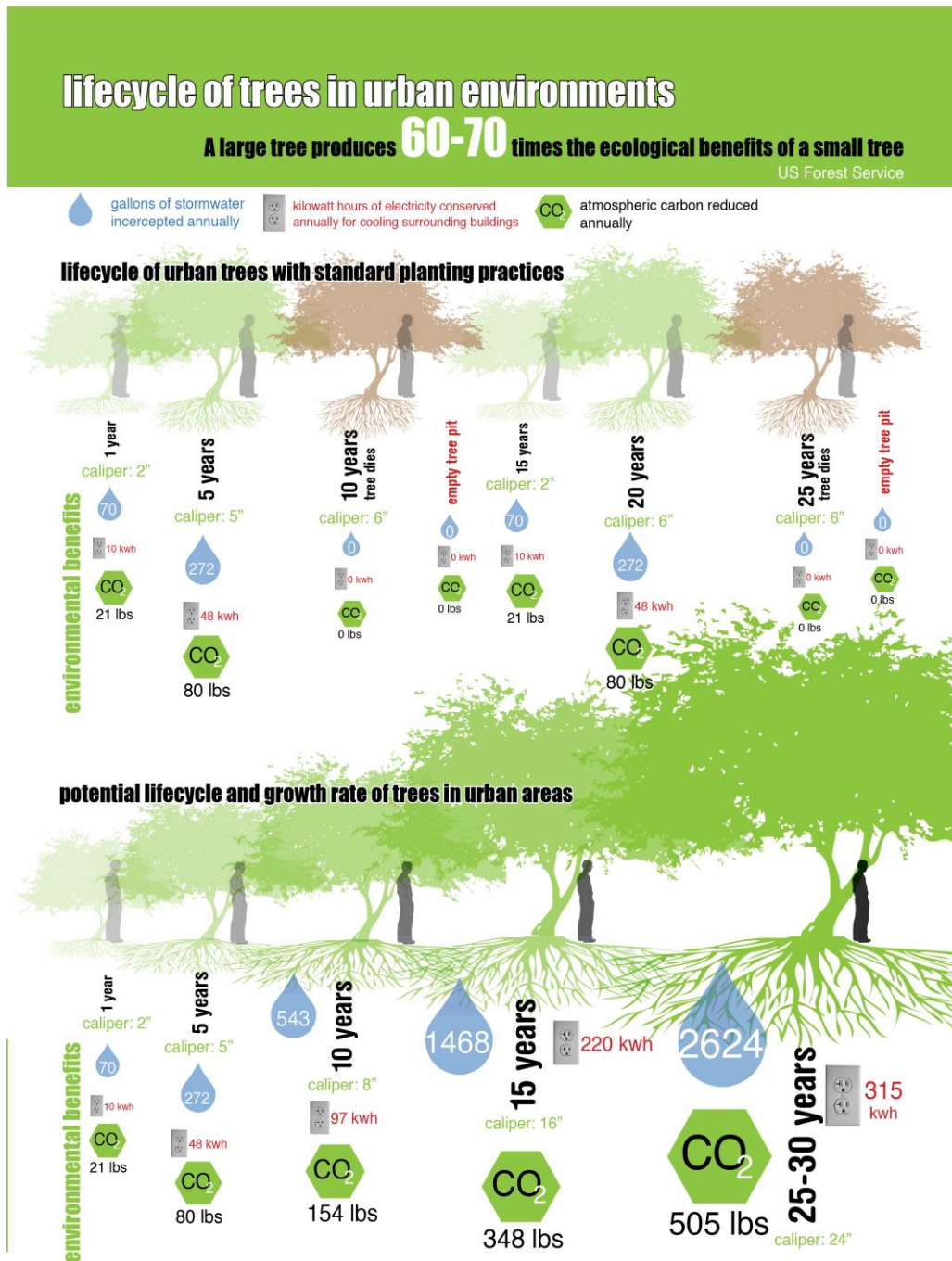
Actuele onderwerpen:

- Spoorvervangning van de Scheveningseweg geschiedt met behoud van zoveel mogelijk bomen.
- De Koekamp blijft ongemoeid. De Bezuidenhoutseweg wordt benut voor fietsers en voetgangers.
- Madurodam mag uitbreiden maar niet ten koste van de Scheveningse Bosjes.
- Populieren worden op een reële en adequate wijze beoordeeld. De huidige methode gaat de prullenbak in. Voor wilgen wordt een soortgelijke beoordeling gemaakt.
- Er worden geen bomen gekapt voor bijstook van kolencentrales (biomassa).

Personeel/financieel:

- **Verhoog het budget** voor beleid, aanleg en het beheer van groen én om achterstallig onderhoud weg te werken. Verbetering van kwaliteit van groen is leidend.
Uit de nota “Beheren op Niveau 2014” bleek dat er een grote werkvoorraad was. Die is al ontstaan sinds het opheffen van de Dienst der Gemeenteplantsoenen in 1991. Sindsdien is het budget voor beheer en onderhoud van groen stelselmatig teruggedrongen, evenals het inkrimping van gekwalificeerd personeel (van hoog tot laag). In de begroting van 2018-2021 bleek van herstel nog geen sprake te zijn.
- **Verhoog eigen kennis en neem 100 mensen extra aan:** meer groenbeleidsmedewerkers, groenbeheerders en boominspecteurs, ook bij het Haagse Ingenieursbureau. Elk stadsdeel krijgt een eigen boombeheerder om een bijdrage te leveren aan het bereiken van de vier speerpunten. Dit is alleen mogelijk als de kennis van het huidige boombestand aanwezig is, als ook deskundigheid van locatiekeuze, beheer en onderhoud, soortkeuze. Verschillende soorten bomen filteren namelijk verschillende bestanddelen uit lucht. Verschillende bomen verdampen verschillende hoeveelheden water. Als je hier per locatie geen rekening mee houdt, gaat dat ten koste van de kosteneffectiviteit van het beleid.
- **Stel een klimaatwethouder aan** met als taak temperen van klimaatverandering, verbetering van leefklimaat, vestigingsklimaat, verblijfsklimaat en biodiversiteit, rekening houdend met de natuur- en cultuurhistorische waarden van bomen en ander groen.
- **Draag actief bij aan het intergemeentelijke kennisnetwerk**, zodat Nederlandse gemeenten elkaar kunnen ondersteunen bij het beheer van stadsbomen en gezamenlijk kunnen zorgen voor het verbeteren van de kwantiteit en kwaliteit van stadsbomen in Nederland.

Bomenstichting Den Haag

Figuur 1. Ecosysteemdiensten van een boom. Bron: US Forest Service. <https://www.asla.org/2011studentawards/136.html>
 Gemaakt mbv het programma *i-tree*.
 1 gallon = 3,78 liter
 1 lbs = 0,45 kg

9 Principles for Urban Trees

Figuur 2. Vrij naar bron: trees and design action group

1. ken het boombestand
2. heb een samenhangende bomenstrategie
3. maak bomen onderdeel van politiek en beleidsplannen
4. maak boom vriendelijke plaatsen/gebieden
5. kies de juiste bomen voor verschillende plaatsen/functies
6. zoek meerdere functies voor een boom
7. voorzie in gezonde bomen
8. lever aarde, lucht en water
9. wees risico bewust in plaats van risico mijndend